

Hominem quaerere. Człowiek w źródle historycznym, Jugowice, 26-29 maja 2004 r. Ad fontes. Interdyscyplinarne spotkania historyczne

Ogromną pokusą dla uczonych zajmujących się badaniem przeszłości jest często formułowanie teorii „jak było” opierając się tylko na własnych przekonaniach lub na poglądach utrwalonych w historiografii. Stąd też ogromnie pożyteczną wydaje się idea organizowania cyklicznie odbywających się pod hasłem *ad fontes!* spotkań historycznych, których organizatorami są wrocławscy historycy Stanisław Rosik i Przemysław Wiszewski. Pod koniec maja 2004 w pięknej scenerii Jugowic koło Jedliny Zdroju odbyła się już piąta konferencja z tego cyklu. Tym razem jej hasłem przewodnim stało się poszukiwanie człowieka w źródle historycznym. Uczestnicy konferencji zorganizowanej przez Instytut Historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego byli przedstawicielami różnych dyscyplin historycznych, stąd też „interdyscyplinarność” tematyki wystąpień nie była tylko pustym sloganem. Różnorodność zapatrywań i metod pracy nad źródłem powoduje, o czym jestem przekonany, dużą wartość merytoryczną sympozjum.

Obrady rozpoczęło wystąpienie przedstawicieli władz Uniwersytetu Wrocławskiego, a przewodniczył im prof. Lech Leciejewicz (Warszawa). Pierwszy cykl referatów zebrany został przez organizatorów pod hasłem *Homo historicus* i poświęcony został archeologii. Prof. Bogusław Gediga (Wrocław) przedstawił początki sztuki pradziejowej. Prof. Danuta Minta-Tworzowska (Poznań) przedstawiła następnie swe zapatrywania w kwestii powiązań źródeł archeologicznych i źródeł historycznych, zauważając przy tym liczne sprzeczności między nimi. Podobna była też tematyka referatów dr Andrzeja Mierzwińskiego (Wrocław) i dr Ewy Wielgosz-Skorupki (Poznań). Następnie do dyskusji włączyli się antropolodzy i etnografowie: prof. Kazimiera Mikoś (Kraków) omówiła antropologiczny aspekt „Eddy poetyckiej” a prof. Leszek Słupecki (Warszawa) w nieszablony sposób podszedł do tematu kobiety – kochanki jako fundamentu ładu społecznego. Pierwszą część obrad zakończyły referaty oparte na analizie źródeł pisanych: dr Wojciech Baran-Kozłowski (Poznań) zajął się analizą „Kroniki świata” Mariana Szkota, natomiast mgr Marcin Stabrowski (Wrocław) zaprezentował referat pt.: „Człowiek czy osoba, czyli o przedmiocie historii kultury na podstawie jednego akapitu z Pamiętników J. Ch. Paska”.

Hic homo to hasło drugiej części obrad, odbywającej się pod przewodnictwem prof. Krzysztofa Wachowskiego (Wrocław), którą rozpoczęło wystąpienie prof. Przemysława Urbańczyka (PAN Warszawa), „tropiącego” pierwszego Islandczyka. Z kolei prof. Władysław Duczko (Uppsala) na przykładzie poszukiwań grobu św. Eryka zastanawiał się w referacie pt. „Znaleźć człowieka w nagich szkieletach i rozbitych garnkach” nad stosunkiem archeologów do specyfiki opracowywanego przez nich materiału źródłowego. Dr Maciej Michalski (Poznań) omówił następnie podłoże źródłowe sporu na temat św. Stanisława. Bohater jednostkowy był tematem kolejnych wystąpień – dr Stanisław Rosik (Wrocław) przedstawił obraz Wichmana utrwalony w „Dziejach Sasów” Widukinda z Korweji, natomiast dr Edward Skibiński (Poznań) zajął się dziełem Kosmasa z Pragi oraz mitami i faktami z nim związanymi. Ostatnim referatem z tego cyklu stało się wystąpienie dr Roberta Kołodzieja (Wrocław) na temat sposobu ukazania hetmana Stanisława Koniecpolskiego przez autorów diariuszy sejmowych w czasach Władysława IV.

Bardzo ciekawy wątek przedstawienia nieznanego przez europejskich kronikarzy i podróżników (*Na styku światów*) stał się mottem kolejnych wystąpień. Mgr Anna Prochowska-Sularz (Kraków) mówiła o obrazie Germanów w korespondencji Wynfretha-Bonifacego, dr Małgorzata Ewa Kowalczyk (Wrocław) przedstawiła sposób klasyfikacji ras ludzkich w działach geografów polskich XVIII w., natomiast mgr Anna Czyż (Wrocław) zajęła się Pierre-Esprit Radissonem i jego relacjami z Nowej Francji.

Nad rolą źródła historycznego w kreowaniu rzeczywistości historiograficznej (*Hominem creare*) zastanawiali się natomiast kolejni mówcy. Prof. Marek Cetwiński (Częstochowa) zajął się autobiograficznymi wstawkami w kronikach Galla Anonima i Janka z Czarnkowa, z kolei dr Piotr Boroń (Katowice) omówił na podstawie „Księgi Henrykowskiej” opisy bohaterów wypowiadane przez opata Piotra. Dwa kolejne wystąpienia miały bardziej ogólny charakter. Dr Lucyna Harc (Wrocław) w referacie pt. „Od biogramu do biografii” zaprezentowała rozwój historyczny biografistyki, a dr Jacek Dębicki (Wrocław) przybliżył uczestnikom konferencji pisarskie opracowane przez władze pruskie w 1817 r. w kwestii przedstawiania człowieka w literaturze historycznym.

Kolejny cykl referatów przebiegał pod hasłem *imago regis*. Rozpoczął dr Jacek Wrzesiński (MPP Lednica) wykładem na temat rozwoju osadnictwa w początkach państwa polskiego, następnie dr Jarosław Dudek (Zielona Góra) zwrócił uwagę zebranych na burzliwe dzieje polityczne cesarstwa bizantyjskiego po wygaśnięciu dynastii macedońskiej w referacie poświęconym Michałowi VII Dukasowi. Dr Janina Gilewska-Dubis (Wrocław) przeanalizowała cechy charakterów średniowiecznych władców Polski na podstawie opisów „Kroniki Wielkopolskiej”, a mgr Katarzyna Skrzyńska (Warszawa) poszukiwała śladów pobytu w Drohiczynie Daniela Halickiego. W kolejnym wystąpieniu mgr Agnieszka Kuś (Warszawa) skupiła się na rachunkach dworów, pokazujących cechy charakteru władcy, a kończący ten cykl referat dr Aleksandry Skrzypietz (Katowice) poświęcony został portretowi idealnego kandydata do tronu polskiego zawartemu w pismach politycznych z lat 1696-1697.

Ostatni cykl prelekcji pierwszego dnia obrad poświęcono obrazowi człowieka w źródłach historycznych (*Picturae hominum*). Mgr Marketa Dlouha (Praga) zaprezentowała referat pt.: „Ad imaginem hominis. Rytir a jeho barvy – heraldicka symbolika v literature ceskeho stredoveku”. Kolejnym referentem był prof. Bogdan Rok (Wrocław), który przedstawił portret polskiego podróżnika XVIII w., zajmując się głównie podróżami edukacyjnymi. Następnie dr Maciej Kucharski (Katowice) zaprezentował tematykę pamiętnikarstwa epoki stanisławowskiej, a kończący obrady referat dr Dariusza Nawrota (Katowice) omówił postawy Litwinów w czasie wojny 1812 r. na podstawie źródeł urzędowych. Dzień intensywnych obrad zakończyła owocna dyskusja, której wątki kontynuowano podczas ogniska.

Obradom drugiego dnia przewodniczył prof. Antoni Barciak (Katowice). Inauguracyjny referat dr Adama Krawca (Poznań) dotyczył ciekawości świata człowieka średniowiecznego. Tematyka kolejnych wystąpień oscylowała wokół religijności, sztuki i życia codziennego. Prof. Krzysztof Wachowski (Wrocław) zajął się problematyką pielgrzymek pokutnych w świetle badań archeologicznych, natomiast dr Jakub Kostowski (Wrocław) przybliżył słuchaczom temat średniowiecznych ołtarzy wrocławskich. Różnego sposobu wykorzystywania wiedzy przez ludzi średniowiecza i metod nauczania dotyczył referat dr Jacka Soszyńskiego (Warszawa). Z kolei dziejami pisma w okresie karolińskim zajął się dr Dariusz Sikorski (Poznań). Kolejne referaty skoncentrowały uwagę słuchaczy na problematyce ksiąg sądowych i metod poszukiwania w nich materiału do analizy życia codziennego (prof. Grzegorz Jawor i mgr Małgorzata Kołacz – UMCS Lublin). „Życie codzienne poprzez świadectwa kultury materialnej. Przykład późnośredniowiecznych joannitów śląskich” to natomiast tytuł referatu mgr Roberta Hesia (Muzeum Narodowe Wrocław).

Kolejna grupa referatów dotyczyła rodziny, dziecka i wychowania. Cykl referatów rozpoczął wystąpienie prof. Doroty Żołądz-Strzelczyk (Poznań) na temat stosunków rodzinnych w Polsce XVI-XVII w. Mówczyni wskazała na możliwości wykorzystania różnorodnych źródeł z tego okresu (traktatów pedagogicznych, pamiętników, źródeł epistolograficznych, testamentów, nagrobków itp.). Z kolei dr Krzysztof Ratajczak (Poznań) przedstawił możliwości źródłowe i perspektywy badań nad dziejami edukacji kobiet w Polsce średniowiecznej. Dwa następane referaty również dotyczyły dziejów kobiet: mgr Marzena Matla-Kozłowska (Poznań) zajęła się analizą obrazu kobiety we wczesnośredniowiecznych rocznikach polskich i czeskich, a dr Małgorzata Delimata (Poznań) zaprezentowała prelekcję na temat „Mulieres suspectae – przypadki niewiernych żon w aktach sądów kościelnych”.

Ostatni cykl wystąpień dotyczył relacji człowiek – społeczeństwo w jej różnych aspektach. Obradom przewodniczył prof. Stanisław Suchodolski (Warszawa). Rozpoczął dr Przemysław Wiszewski (Wrocław) referatem dotyczącym początków tradycji rodowej Piastów, później dr Wojciech Mrozowicz (Wrocław) zajął się architekturą kościoła zamkowego w Oleśnicy. Dalsze wystąpienia dotyczyły wielkich rodów szlacheckich i mechanizmów ich społecznego awansu: dr Filip Wolański (Wrocław), dr Dariusz Rolnik (Katowice) oraz mgr Igor Wypijewski (Wrocław). Mentalnością i stosunkami społecznymi wśród ludności normańskiej w XI w. zajął się mgr Przemysław Kulesza (Wrocław). Prof. Antoni Barciak (Katowice) przedstawił skład społeczny średniowiecznego bractwa Najświętszej Marii Panny w Raciborzu, dr Iwona Pieprzyk (Katowice) i mgr Marcin Marcin Pauk (Warszawa) przybliżyli zagadnienia związane z czeskim społeczeństwem doby Przemysławidów, a mgr Michał Gronowski OSB (Tyniec) dokonał prezentacji społeczności klasztoru tynieckiego w XVI-XVIII w. w świetle księgi profesyjnej. Relacje między szlachtą a chłopami znalazły odzwierciedlenie w tekstach wystąpień dr Piotra Badyna i mgr Pawła Klinta (Wrocław), kończących drugi dzień obrad.

Ostatni dzień konferencji rozpoczął się od dyskusji nad referatami oraz podsumowaniem dokonań naukowych sympozjum, którego dokonał prof. Jerzy Strzelczyk (Poznań). Zorganizowano ponadto wyjazdy turystyczne na zamek w Zagórze i zwiedzanie podziemi w Osówku. Podkreślić należy znakomitą organizację i atmosferę towarzyszącą obradom i merytorycznym dyskusjom, w których uczestniczyło kilkudziesięciu uczonych z czołowych ośrodków akademickich kraju – specjalistów z dziedziny historii, historii sztuki, archeologii, źródłoznawców, etnologów, geografów, socjologów i kulturoznawców.

Krzysztof Ratajczak

V Ogólnopolski Zjazd Pedagogiczny Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego (Wrocław, 23-25 września 2004)

We wskazanych powyżej dniach odbył się kolejny, V Zjazd PTP, którego organizację Towarzystwo powierzyło Dolnośląskiej Szkole Wyższej Edukacji TWP we Wrocławiu. W Zjeździe wzięło udział ponad 560 uczestników (zarówno teoretyków i badaczy edukacji, jak i wielu praktyków wychowania). Jak zawsze – choć w skromniejszej liczbie – w Zjeździe uczestniczyli również historycy wychowania. Swoją rolę zaznaczyli oni przede wszystkim w piątej tematycznej Sekcji Zjazdu – „Terazniejszość w dialogu z edukacyjną przeszłością”. Obradami w sekcji kierowali prof. Jerzy Semków i prof. Sławomir Sztobryn.

O znaczeniu refleksji historycznej w pedagogice mówił w Sekcji m.in. S. Sztobryn. Swoim wystąpieniem dokonał on swoistego wprowadzenia do dyskusji na temat aktualnego stanu, dorobku i statusu metodologicznego historii wychowania. Duże ożywienie w dyskusji wywołały jednak przede wszystkim treści referatu Gościa Sekcji – prof. Teresy Hejnickiej-Bezwińskiej.

Wiesław Jamrozek